

...ztársaság,
...t elfoglalta,
...ország oct.
...ő nézetét a
...ég által di-
...olnapra ha-

...társ a-
...oknál fogva,
...aprilis 13án
...tízúti: hogy
...vetések ta-
...ltatik a t. cz.
...kérdés meg-
...megbizottjaik
...határozatából
...ületi jegyző,
...ani szakosz-
...vános, min-
...esz. Martius

...gazdaság ha-
...atása iránt, a
...Olly számára
...remeltek,
...adó egyének-
...intézkedések
...resek, a gaz-
...adatok száma
...szokásokban,
...eghivassanak,
...és pártfogói,
...mint testüle-
...nek, hogy e
...a dolog sür-
...éltőztassanak,
...; ennek más
...ere. Ki haza-
...ügynek
...kül is járul-
...az alólirhoz,
...ki is kí-
...gy közönsé-
...en nyilvánuló
...artius 1-jén
...titkokna.

...gyar Gazda"
...0. szám alatt

...oltott szor-

...a f em)

(2 3)

...R-gen Simuel
...és tömeg-
...vezetvény;

(3, 3)

...od'sa követ-
...1113. sz. alatt
...11-15. ki-ze-
...s azt ország-
...zott mai nap-
...21. 1845.

...főnök (2, 3)

...nek, kik öz-
...éddig meg-
...hám alszola-
...t. Bőjtőlő hó

(3, 3)

...következtében
...betáblázott,
...keresőg
...i bebizonyítá-
...zzal kihirdet-
...títaná, a' kéri-
...Költ Bőjtőlő

...attatván által,
...ett királyi ka-
...gy másik örö-
...F. E. ügy-
...tezaiba 6300k
...a' felől értesít-
...fova miké-
...két, és a' ka-
...telező, és ha
...kor iratott az

(1, 3)

...ben kebeleztél
...tezer hold ré-
...k használható,
...elő-1 ast nyere-
...hez- nevezet
...Aradon Kádás

Ezen lapok minden héten négyyszer, u. m. kedden, csütörtökön, péntek és vasárnap jelennek meg. **Előfizetési ár** félévre (júda-pesten házhöz-hordással) 5 ft., borítékban 6 ft., postán borítékban 6 ft. ez. p. A hirdetések minden apróbetűs hasábrerőért 5 (öt) ez. kr. fizetnek.

Péntek 151. Martius 21. 1845.

BUDAPESTI HIRADÓ.

Előfizethető nyelven a kiadóhivatalban, gránátos-utczai Dlauhy-házban 1066. szám alatt, és minden császári királyi postahivatalnál. — Az ausztriai birodalomban s külföldre menendő példányok csak a bécsi császári postahivatalnál rendelhetők meg.

A „BUDAPESTI HIRADÓ” f. évi aprilis 1-jén kezdendő második évnegyedes folyamára előfizethető, helyben: 2 ft 48 kr., postán küldve 3 ft 30 kr.-hazban 466. sz. alatt a kiadóhivatalban és minden cs. kir. postahivatalnál. — Az előfizetés elfogadtatik gránátos-utczai Dlauhy-

TARTALOM. Magyarország és Erdély. Gyászhr. Ujabb adakozások az árva- és szegények részére. — Ván III. — Az Augsb. Allg. Ztg. közölték a magyarhoni védelmet iránt. — Megyék. Közgyűlések Nyitra- és Vasvárdban. Praeparandium próbatételek Pesten és Érsekújváron. Hírlapi szende. Külföldi irodalom (V. Chemische Briefe von Justus Liebig, Heidelberg 1843. 8.) Külföld. Franciaország. Schweiz. Egyesületi közlés: Pestbudai hangszegyesület. Hivatalos és magánhirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

GYÁSZHR. Folyó hó 2kán szenderült boldogabb életre Zágrábn munkás élete 70dik évében B u s á n A l a j o s, 6 es. kir. ap. Fels. udv. tanácsosa, 's Horvát-; Tót- és Dalmátországok kir. törvényszékének elnöke. A honnak és fejedelmének tett hosszú és hasznos szolgálatok közt meg-
szült férfit, minden, ki ismeré, őszintén tisztelte. Több izben követe a társországoknak a magyar országgyűléseken, nem feledve az általa képviselt országok helyhatósági jogait: mindenkor hön buzgólt azokat a magyar haza közös törvényével együtt épsézőkben fenntartani. — A munkás életnek elyengülési lán véte végett. Béke lebegje körül hamvait!

Szerkesztőségünkél az árva megyei, éhséggel küzdő szegények részére mult számunk óta ismét következő emberbaráti adakozások történtek p. p. ben: a Tata városi Casino-egyesület 19 ft 5 krt. (Ehez járultak köv. egyes. tagok: Bisz Eduard 1 ft, Pigay Antal 40 kr, Benyás Maty. 1 ft, Pichler Kár. 1 ft, Balanik Maty. 20 kr, Nertis Vilmos 20 kr, Zelykó Józ. 20 kr, Kovács Kár. 20 kr, Hamar Dan. 20 kr, Virtl Ferencz 20 kr, Michl Ján. 20 kr, Sós Józ. 20 kr, Pendl Ádám 20 kr, Ács Bud. 20 kr, Aughoffer 20 kr, Fittler Ant. 20 kr, La Roche Mih. 20 kr, Virtl Kár. 20 kr, Hartl Jan. 20 kr, Szitter Józ. 20 kr, Gröbenschperger Gy. 1 ft, Hering Józ. 20 kr, Kovács Ign. 20 kr, Szezh Ant. 20 kr, Hanauer Gy. 20 kr, Sörgé Kerestely 20 kr, Leeb Józ. 20 kr, Titteldorf Rupert 20 kr, Weiner Endre 20 kr, Zedaik Venczel 40 kr, Knapp Dr. 20 kr, Pasteiner Józ. és Jan. 40 kr, Höckl Józ. 20 kr, Gemre Jakab 25 kr, Brunkala Gyárfás 1 ft, Bömech Eduard 20 kr, Ulrich Ign. 20 kr, Buda Kár. 20 kr, Pataky Ferencz 20 kr, Praner Gábor 20 kr, Gyurkovich Ján. 40 Melschmidt Józ. 20 kr.) Mgos gr. Festetics Vince 5 ft, ngos Rihmer Mih. sz.-martoni főpát 100 ft. Egy névtelen 5 ft. — (0) — egy hgi tisztviselő Bécsben 2 ft 15 kr. Tészen (a mult számbeli 209 ft 20 kr es 2 db aranyból álló részlettel) a kezünkél lévő újabb adakozási öszveg 310 ftot 40 krt pengőben és 2 db aranyat. — Begyűlt szerkesztőségünkél (a már elküldött 6571 ft 7 kral p. p. ben és 10 db arannyal együtt) mostanig öszvesen 6911 ft 47 kr p. p. ben és 12 db arany.

A szepes megyei szegények részére újabb a d a k o z t a k p. p. ben: egy névtelen 3 ftot, t. Fabini ur pesti kir. egyetemi oktató 2 ft. — (0) — egy hgi tisztviselő Bécsben 2 ft 15 krt. — Öszvesen 7 ft 15 krt. — Tészen (a 149d. számunkban kitett 22 p. ftnyi részlettel) a szepesi szegények részére begyűlt kegyes adakozási öszveg mostanig 29 ftot 15 krt pengőben.

Kárgling kisasszony, d'cséretesen ismert hazai festősző, egy jeles művét, mely a utolsó műkiállításakor, nemkülönben e mult télen a nemzeti körben is vala szemlélhető, az éhséggel küzdő árvaik 's s'epesiek számára nyilvános sors utján ki fogja játszani. A festvény hollandi iskolabeli érdekes mű, 's rajta mind az ogésznek öszveállítása, mind pedig az alakok természetserintisége, 's a színezet élénksége minden nézőjélt méltán gyönyörködtesíti. Kárgling kisasszonynak e nemes szándéka annál dicseretesb, miután ő már azelőtt 120 p.ftot kaphatott volna művéért. A sorsjegyek két p.ftjával már mind elkelték, 's mi emél fogva annál hálásabb utéltálat mondhatjuk köszönetünket a fiatal művésznőnek, a szenvedő emberiség nevében; — őt pedig a művelt közönség figyelmébe annál biztosabban ajánlhatjuk.

V á m. III. A Németbirodalom, mely hajdan Europa történetében oly fényes szerepet játszott, e d r a b o l t s á g a következtében annyira hátrált jelentékenységében a nemzetek újabb emelkedési törekvései között: hogy nagy analogiába jött a hajdani romai világbirodalom szöbölési körülményeivel, és minél inkább elszéledtek ezen roppant népfaj töredékei az egész földkerekségen, annál kevésbbé működhetett valahol nemzetiségének tekintélyt, vagy hatalmának méltóságát szerzőleg, bár mennyire képesítette volna mind kettőre műveltségének fokozata és értelmiségének jelessége.

Hogy pedig ezt csak e d r a b o l t s á g a okozhatta, világos abból, miszerint Europa ezen részében azon elemek egyike sem hiányzott soha, mellyek közremunkálásukból a nemzetek jóléte, gazdagsága 's dicsősége származik. Az ogész nagy kiterjedésű jeles országosűrű, híres, gazdag, ezeréves nagy városok borították, sok nevezetes hajókázható folyók hasitják keresztül, egy hosszú tengerpart számos kikötőkkel, régtől fogva nyereséges világkereskedésre hitta fel; ezen kikötő városai előtt a vitorláknak egész erdei a világ minden tengereiből öszsereglettek, hajósai bátorsága és ügyessége még Angliában is mindig dicsőretil ismertetett el; gazdagságát, szorgalmát, iparát és tudományát, becsületességét és takarékoságát soha más nemzeté felöl nem haladta; — de mindezek bármily csudákat művelhettek is más nemzeteknél,

itt a — Provincialismusnak hasztalan áldozatokul estek, mert nincs siker, nincs üdv, nincs hatalom, nincs dicsőség — ha azt az iránybani egység nem szüli!

Ezt a német tudomány alaposságának és ezen nép értelmi érettségének végre csak el kelle ismernie, és dicsőségére legyen mondva, eszének, találékonyosságának nem kisszerű tanubizonyoságát adá: midén politikai állása daczára, mellyen ezen irányegységet elérni képes nem vala, azt más uton kieszközölni oly tökéletesen tudá.

Ezen irány egység pedig a vámszövetség lényege és lelke! melly ha eltűnnék, az egész nagy-szerű intézkedést oly anyagi pénztárendszerré alacsonyítaná le, mellyel a mai statusani bölcseség nem igen büszkélkedhetnék.

Ha az újabb tanokban, mellyek az eddigi statusgazdaszat nem egy elvét forgatják fel, csak ugyan van némi igazság: ez bizonyosan csak abban rejlik, hogy a szab ad kereskedés úgy mint a védrendszer a teoriában igen határozatlan eszméinek egymás elleni okszerű korlátokat a praxisban szabni törekszik — ez pedig kis e b b geographiai területen, vagy majdnem hasonló természeti, ipari és műveltségi viszonyokban tökéletesen lehetetlen, vagy legalább semmihez sem vezet.

Ennek bebizonyításul ugyanezen vámszövetség saját története szolgál, mert 1834ig, t. i. gyermekesége kora alatt, mikor még nem a mai S110 □ mérföldön 27,624,000 lakos közt működött, ally vétetett észre némi sikere az intézkedésnek; de mióta ally tere terjesztette ki vásárait és annyi különféle fokozatu ipart és embert foglalt magába, szembe-tünőleg változtak minden körülmények, és Anglia s Franciaország nagyon kedvetlenül lepetett meg.

A külföldnek eddigi vására itt évről évre csökken, ámbár az általános jólét szembetünőleg gyarapult; a müipar gyorsan kifejlett, és a bevittelt ipari cikkekben annyira leszállította, mennyire fölébb szökkenett a kivittelt, a belfogyasztást pedig más országok arányában minden cikkre nézve nevezetesen növesztette, főképen azokra nézve, mellyek az iparnak anyagául szolgálnak; és egyszerre a kereskedési világban egy új állandalom tünt elő, melly eddig ally létezett, és melly a kereskedési nemzetekben részint aggodalmat, részint figyelmet gerjesztett annyira, hogy azok ezen legifjabb kereskedelmi hatalmat akarva vagy nem, sorukba felvenni és vele szerződésekre lépni kényteleneknek érzék magokat, ha érdekeikben esorbát szenvedni nem akartak. Illy szerződésre léptek már tetteleg Belgium és az Egyesült amerikai státusok, illyenre készül Franciaország, Hollandia és Brazília 's illyenhez végre maga Anglia is kénytelen lesz alkalmazkodni. Mind ezen állítások következő adatokra alapítvák: Mi azok elsőjét illeti, ezt nem a vámszövetségnek valamelyik apostola szavaival lehet csak bizonyítani, hanem erről a francia kereskedés további megkárosítását féltő „Revue de Paris“ így szól:

„A németek müipara csudálatos gyorsasággal fejlik. Az utolsó lipcei nagy sokadalom, mellyet eddig az angol és francia kelmék áraszthattak el, ezuttal csakam kizárólagosan honi árukat rakott ki. A szász és berlini porcellán minden külföldit kiszorított; az egész világon elterjedt francia gyapju-mousellin a bécsi vetelkedés által veszélyeztetve látja magát, míg a badeni és württembergi gyapotárúk 's a szász és sileziai vásznak napról napra tökéletesbülnek; sőt a gyapjujártás a finomság oly fokára hágott, hogy már a lyoni selymeket pótolják. Minden iparágak közül pedig a vasgyártás leginkább haladott (min nem lehet eszdalkozni, hiszen a vas a fejledező müiparnak első anyaga.) úgy hogy a nyersvas bevitelle roppant mértékben szökent fel.“

A gyarapuló jólétnek jelei minden évi számadásoknál jobban tünnék elő: a k és v a s u t, mellyek építésére 90 millió tallér ruháztaott, már a n y i, hogy csak Angliának enged e tekintetben elsőbbséget Európában, a készülő félben levőkkel már azt felül is haladja, és most már minden kisebb városok is temérdek tökékekkel állanak elő, hogy szárny-vonalok által az élénk belkereskedési mozgalomban részesülhessenek. A vámjövedelem, melly 1834ben csak 14,515,722 tallérra ment, 1843ban 25,365,770 tallérra rugott, melly számok jelentékenysége kitünik, ha azokat az illető ausztriai adatokkal hasonlítjuk ösze, és figyelembe vesszük, hogy az ausztriai birodalom 36,000,000 lakost számlál, míg a vámszövetség csak 27,000,000-ot, mi által ezen adatok még 25%, azaz 1/4del megtoldandók lennének, hogy az ausztr. adatokkal egy arányban álljanak, valamint azt is, hogy Ausztriában a számok pengő forintokban, a vámszövetségben pedig tallérban tétetnek ki.

V á m j ö v e d e l e m a német vámszövetségben, az ausztriai monarch. M orsz. együtt:

1834b.	14,515,722 tallér	13,789,043 pengő forint.
1835b.	16,580,180	15,381,191
1836b.	18,162,874	16,683,943
1837b.	17,697,296	17,006,306
1838b.	20,119,288	18,281,052
1839b.	20,569,488	18,315,901
1840b.	21,306,191	19,133,975

1841b.	21,955,204 tallér	18,556,518 pengő forint.
1842b.	23,410,503	18,857,542

Tehát egy évben annyi forint sem jött be Ausztriában, mint a vámszövetségben tallér, és míg Ausztriában 1834. 1842ig csak 38% tel emelkedett ezen jövedelem; a vámszövetségben ugyan ezen idő alatt 64% szaporodott; pedig ez csak S110 □ mföldre terjed, az ausztriai birodalom 12135, ez 36,000,000 lakost, amaz 27,000,000-t számlál.

De e két ország jóléte közti különbséget még jobban tünteti elő a gyarmati cikkek fogyasztása, mellyet ma a vagyonosság csalhatlan jelének tekinthetni. 1834ben a vámszövetségben gyártott és külföldről hozott cukor mennyiségéből egyegy lakosra 2,35 ft esett; 1843. ezen szám 5,24re emelkedett, annyira általánosított a kávé és cukorrallé élés, bizonyos jelül annak, hogy ezen élvezetek már az alsóbb osztályokba átszivárogtak, kiknek nem hiányzik az alkalom és kereset annyit szerezni az általános jólét terjedésénél, hogy újabb és finomabb szükségek fedezéséről is gondoskodhatnak. Azért is a kávéban bevétel 59,808,650 fontra megy, míg az ausztriai monarchiában csak 10,460,066 fontot tesz, úgy hogy itt csak 32/100 font esik egyegy lakosra, a vámszövetségben pedig majd két font; a cukorból nálunk (a bel-földön gyártott és a külföldről hozatottból) 1,27 font; a vámszövetségben 5,24 ft minden lakosra! úgy hogy ezen két cikktért fizetett bevittelt vám majd az egész vámjövedelem felét teszi a szövetségben.

Ezen roppant különbség valamivel ugyan lejobb száll, ha meggondoljuk, hogy a kávéból, minthogy több mint kétszer nagyobb bevittelt vámmal terheltetik nálunk mint a vámszövetségben, egy telems mennyiség beesempésztetik (Tegoborszky ezt jó forrásokra hivatkozván évenkénti 6,000,000 fontra becsüli) de még ezzel is aránytalan kicsiny ezen mennyiség, kivált ha az összehasonlítást több más cikkekkel folytatjuk:

1840b. bevittelt a vámszövetség,	az ausztriai birodalom
Kakao vámszövetségi mázs.	9,186 ugyanolyan mázs.
Kávé „ „ „ „ „ „ „ „	639,266 „ „ „ „ „ „ „ „
Thea „ „ „ „ „ „ „ „	2,900 „ „ „ „ „ „ „ „
Cukor „ „ „ „ „ „ „ „	1,017,730 „ „ „ „ „ „ „ „

(Frä n z l szerint az egész birodalomban 77 cukorgyár 410,000 mázsát készít; a vámszövetségben 159 gyár 177,400 mázsát.)

	vámszövetsb.	ausztr. birod.
Fahéj (Zimnt)	5,407	4,007
Gyömbér (Ingwer) kárdamomen	15,102	4,577
Bors	28,473	16,755
Összesen	1,738,364	551,950
Monarchiánk csak	551,950	és így

1,186,414 m. kevesebbet. Milly gyorsan fejlett a müipar, inen láthatni, hogy a nyers gyapot és fonal, úgy szinte a twist bevitelle szüntelen nőtt:

	Nyers gyapot	Nem-fehéritett fonál	Twist
1834b.	109,091 mázs.	210,453 mázs.	99,173 m.
1835b.	89,962	215,949	81,781
1836b.	152,364	279,926	138,513
1837b.	204,386	293,778	185,805
1838b.	179,927	336,222	163,570
1839b.	136,466	327,124	124,060
1840b.	262,290	403,514	238,445
1841b.	222,964	403,773	202,695
1842b.	242,907	441,716	220,825
1843b.	306,731	422,330	278,847

nőtt tehát 280% tel 200% tel 281% tel. Ezen gyarapulást leginkább sinyli Franciaország, hova 1833ban ezen szövettekett tartományokból csak 774,308 franknyi érték vitetett be, 1841ben pedig 10 milliónyi, és ez alatt a francia kivittel ezen tartományokba a sima selyem kelmékben 46 000 kilog.ról 36,000 kilog.ra, a nehéz (façon-nirt) árúk pedig 50,000 kilográmról 28,000ra, selyem szalag 53 000ról 29,000 kilográmról leszállott, úgy hogy most a 27 milliónyi szövetséges lakos Franciaország 36 millió lakosának több ár u t küld, mint ezek a vámszövetségbe hozhatnak: holott ezelőtt felét sem küldhették annak, mi Franciaországból ide vándorlott.

Milly fokozaton áll ezen müipar, kiviláglik, ha a gyártásra szükséges tárgyak fogyasztását tekinjük, és az ausztriai bevittelt összehasonlítjuk. Ugyanis

	1840ki bevittel az ausztriai birodal.	a vámszövetségb.
Len és kender	141,798 m.	234,357 mázs.
Indigo	9,250	28,231
Íestőfák	129,382	357,201
Hamuzsír	12,536	148,068
Széksó	27,760	39,655
Haltzsír	29,158	278,368
	349,884	1,085,880
		349,884

tehát a vámszöv. gyártás többet fogyaszt 735,996 mázsával az ausztriaiánál, úgy hogy most már a kereskedési hatalmak közt negyediknek tekintendő, mert a „Journal de Debats“ban Anglia kereskedési forgalma 3 1/2 milliárdra becsültetik Franciaországó „ „ 2% „ „

Északamerikáé	1 1/2
Vámszövetségé	1 1/2
Németalföldé	720 millióra
Ausztriai bírod.	700
Oroszországo	680

Es ime ezek a vámegegyesülés következményei, melyeket helyzetének eldaraboltsága talán mindig gátolandó vala, melyekre még fényesebb jövőre vár, és mely roppant haszon egyedül igazolhatja: hogy a statusgazdászati teoriája némely elveitől eltér akkor — mikor Anglia, a kereskedés classicus hazája, azon teoriát az intelligencia bátor elszántságával gyakorlatilag életbe hozni törekszik. —

Az Augsb. közönséges újság febr. 21-eki melléklete egy cikket foglal magában, mellyel jobb a védegyelet iránt, véleményünk szerint, még nem íratott, melyet tehát az olvasó elibe terjesztési és figyelmébe ajánlani el nem mulaszthatunk. Azon higgadság és emelkedett nézpon, melyek e cikket jellemzik, lehetetlen, hogy figyelmet ne gerjeszzenek olvasóinkban, midőn a védegyelet gyöngéjét egy pár mestervonásokkal, magasabb szempontból, classikai rövidséggel látandják föltakarva és az egészet összemorzsolva! Azonban hagyjuk a cikkirót, ki alatt a mostani kor legnevezetesebb férfainak egyikét gyanítjuk rejteni, magát szólani:

Magyarországból. Ben az országban 's kívül rajta sokat beszélnek a védegyeletről. A mit én gondolok fölöle, röviden mondandó el. Hangozzék bár el beszédem, az igazságnak csak az a sorsa, mi a rágalomnak: mindig hagy maga után némi nyomot! A védegyelet két hatalom szüleménye. Az egyik azon érzetből foly, hogy Magyarország szükségére van műipari mozgásra; a másik, alapját a pártszellemben találja. Ezen hatalmak elseje természetes, a másik mesterkélt. Vegyük először a természetes hatalmat szemügyre. Nyers termékekben olly gazdag hon mint Magyarország, nem hagyhatja a műipar mezejét parlagon heverni. Ezen érzet előbb vagy utóbb a tömegekben is fölébred, 's mialatt kifejlik bennök, a műipar előre halad. Más-kép áll a dolog, ha pártszellem keríti hatalmába ezen haladást, 's e szellem alatt nemcsak a politikai czélok után törekvőt értem, hanem a pártszellem minden nemét, melyek sorában az ideológok, speculánsok 's terkvácsok minden fejai a legkülönbözőbb irányzatokban foglalják el helyeiket. Ha a mozgalom ezen iránynak indul, maga az ügy rontait meg, minthogy az mindjárt kiindulási pontjánál a gyakorlati térről eltávolítottatik. A természetet büntetlenül sem mire lehet kényszeríteni, 's mindaz, mi a dolgok természetes fejleményének útjában áll, megrontja vagy tülhajtja azokat, 's így a szükség eltekeri kártékonyan hat.

Magyarország a föld leggazdagabb tartományának egyike. Éghajlat, földminőség, folyamok, kisebb folyók 's mindazon kelekkel bir, melyek egy országot termékenyen tesznek. Míg e képesség, mellyen alapszik a valódi nemzetgazdagság, természetszerű jövedelmezéseig nem mozdítatik elő, mindaddig azon segély, melyet a kereskedési ipar nyújt, nem irányul az ország felé, 's még kevésbbé fejlődik ki magában benne. Hogy ez igazságot a maga egyszerűségében átláthassuk, csak egy pillanatot kell vetnünk a dolog állására minden álladalomban. Az ipar első folgerjedésében, gyárak mindig a természettől legelhagyottabb vidékeken emelteknek, 's csak később terjeszkednek ki innen áldottabb helyekre. Ennek oka igen természetes. Olly vidékeken, hol a termékenység csekély, olcsó a föld, minél fogva ollyan vevőket von magához, kiknek nincs elegendő pénzök jobb telkek vásárlására; ezáltal megszorodik imé terület népessége, hol egyébiránt is az erkölcsök egyszerűsége, az életmód mérséklettsége előmozdítja azt, 's nem sok idő múlva túlnépesebbé idéznek elő. Ez meglévő, olcsó lesz a napszám is, 's a gyárpari létre jó. Vessünk egy pillanatot Csehországra, 's e nézetet teljes mértékben valósnak találjuk. Anglia 's műipara, mellyek minden műipari vitanásban mintául hoztatnak fel, az érintett állításból semmi kivételt nem tesznek; de ezen hasonlatot még sem állítom fel, mivel Nagybritannia szigeti fekvésénél fogva minden országok közt kivételes helyet foglal el, 's különösen az egészen szárazföldi Magyarországgal semmi esetre sem hasonlítható össze.

Míg valamely országban az emberi 's pénzérő teljes biztonság 's nagyobb kamattal fektethető a földművelésbe, mint gyárállatokba, addig ott illyenem vállalatok nagyobb mértékben nem keletkeznek. Magyarországon jelenleg még ez eset áll fen, 's jó ideig maradand meg. Minek a hon szükségét látja, az nem gyárakban áll, hanem a sok nyers termékek kivitele 's értéktése végett eszközökben és utakban, 's az ezekből nyerendő pénz lehető leggyümölcsözőbb használatában.

Mi köze van a védegyeletnek ezen régi szükségekkel? Nemcsak a dologra nézve semmi, hanem még csak szóhangzásban sincs. Mit akar ezen egyelet védeni? A nemzeti műipart? Hiszen az nom létezik. Avagy a védegyelet lépessze azt életbe? Akkor mondjon le nevééről 's arra vezérelje irányát, mi a létesülendő műiparnak egyedüli alapjául szolgálhat. Az országban rövid idő óta keletkezni kezdő műipari készítmények védelmére vonatkozólag, hatása csak nyomasztó lehet a valódi műipar felvirágzására nézve, — olly műiparra, melyet a dolgok természete még be nem következett időre hagyott fen. — Minden, mi a rossz gyártmányoknak védelmet szerez, a műiparos haladásnak útjában áll 's hasonlít azon elgátoláshoz, melly akadályozza a moosárt, hogy termőföldde alakuljon át. A védegyelet, legegyszerűbb anyagi fogalmára visszaviv, egyedüli alapját a honi rossz készítmények 's a külföldi kereskedők dugarúságának javára. Ez uton a hazai gyártásnak semmi segély nem nyújtatik, még a legkisebb mértékben létező is tökéletesen elnyomatik. Még

ott is, hol valamely kormányának szándékában fekszik a versenyt józan mértékben akadályozni, nem fog a verseny megszűnni, de a hasznosból a mindenek közt legártalmasabb irányra sulyedni alá, t. i. a rossz készítmények közötti versenyre.

A dolog erkölcsi oldalára menve át, minden gondolkodónak egyelőre feltűnik azon izgatottság, melly a védegyelet lényegében 's alakjában leplezetlenül nyilatkozik. Az ébresztés 's izgatás közt nagy a különbség 's az csak akkor enyészik el, ha jó czélok vannak kitűzve. Hasznos dolgokra 's ébresztés kötelessége minden gondolkodó honbarátnak; az izgatás csak természetöknél fogva félrevertendő dolgokra illik. Már pedig semmi esetre sem lehet olly vállalatot, melly a kitűzött anyagi czélnak maga áll útjában, 's erkölcsi békétlenséget szül ott, hol a béke a legnélkülözhetlenebb elem, a jók 's kiszámítható eredményeikben tenyészhetők közé számítani!

Magyarországnak szüksége van anyagi föléledésre; hogy ezt elérhesse, lépésökint kell haladnia. Kezde meg a bőséges nyers termékek peesnövesztésével. Ezt a szállítási eszközök javítása föltételezi, miáltal az országban szunyadó tökékek élénkíttetnek, 's új tökékek folyandanak feléje. Egyszerűszenyok jötekonyságát. Akkor aztán történjék át lépés a köz-műipar mezejére; gyárak magoktól keletkezzenek; nagyban gyártó országga Magyarország sohasem alakuland; sokkal biztosabb utak kínálkoznak itt a pénz értéktésére. Ha Magyarország rohanó léptekkel akar haladni, sohasem érend célt; ha pedig nem lomhán, hanem kiszámított léptekkel járand a természetől neki rendelt helyes ösvényen, természető ereje előre ki nem számítható mértékben fejlődendik ki. De ezen idővő irányt a pártszellem ép olly kevésbé nyitandja meg, mint a nyereségvágy önése.

Regények.

Nyitra ből, mart. 14. Ki a mult évben tisztújításunk előtt figyelemmel kísérte némely szónokaink sajnó kifejezéseit, nem fog nem emlékezni, hogy azon bus jeremiádok onnan fakadtak, miszerint sajnálkozással szemlélték azon szónokok Nyitramegye szerencsétlen szerepelését, mellyel fogva nem egy könnyen lehetett a remény-vitortát arra irányoztatni, honnan az egység 's Nyitranak hajdani dicső állása sugárzik; mert a pártoskodás rut fergetege sőtét fátyolt vont a megyénkben úgy is csak ridegen tenyésző, 's hánzánk fölvirágoztatására mégis olly szükséges két növényre az egység 's dicsőség utáni komoly törekvés-re: mindazáltal soknak keble csak azért vert nyugodtabban, minthogy a tisztújítás közel vala, melly által fényes napot sejtünk eginkre felderülni; azonban koránsem juthattunk oda, hová erőködtünk. A tisztúkar törekszik ugyan mozogni körében; de mit használ, ha az iparkodás bimbat fakadásukban elorsvasztja a pártoskodás vészvaja, melly már jó idején kitarja fekete lörmeit, mit folyó hó 10én elkezdett évnegyedes közülésünk alkalmával láthatunk. No de se baj, máskép lesz ez azután. Tanácskozásaink napjait, mellyek első alispánunk elnökelete alatt folytak le, felső helyekről leirt intézmények, és egyéb levelezések foglalták el. Kiemelendők az igen rendetlen folyásu Vág mentében volt kiadások következtében megkárosult partlakók folyamodására érkezett azon kegyes válasz, miszerint ezeknek elegendetik ugyan adóbeli hátrállítások, ez mindazáltal ne tán másokon behajtassek. Ujabb felírásban az egészek elegendetetését szorgalmazók annál is inkább, minthogy a fentebb nevezett vágmellékiek most marhájkoban is megkárosultak, eleségül használván az akkori áradások miatt eliszaposult szénát. Továbbá az iskolatartók, egyháziaknak 'sat. a tisztességek sorába történt felemeltetésök közhelyesséssel fogadtatott. — Volt első alispánunk Victoris József urat, tisztújításunkat megelőző több ízbeni törvénytelen eljárása miatt ennek megvizsgálására választmány lévén juniusi gyűlésünkben kiküldve, a nm. magy. kir. helytartótanács mai gyűlésünkben felolvastott egyik intézménye által a feleletterhe alól felmenté, minek következtében a RR. ezuttal az elnök törvényes jogainak fejtegetésébe ereszkedni nem akarván, a tanácskezési szabadság jogát minden visszaélés ellen megovandók és meggyőződve lévén arról, hogy a mult évi májusi gyűlésnek karhatalom általi elosztására semmi valódi ok fen nem foroghatott, a kérdéses helytartótanácsi intézményt el nem fogadva, továbbra is juniusi végzésök mellett állhatatosan megmaradni 's a kirendelt vizsgálát nyomán néhai alispánjokat törvényes uton kérdőre vonni ujabb felírásban kinyilatkoztatották. — Zalamegyének hoválébbi országgyűlést sürgető felszólítását tudomásul vevők; ellenben Borsodnak ismeretes körlevelét, mellyben a törvények idegen nyelvekrei fordítását el nem fogadandónak javasolja, kevés vita uton elfogadtuk. — Arvának testvéri segedelmezésre felhívó levele mind fájalmunkat eredményezé, mind pedig azon határozatot, miszerint a szolgabírák illető járásaikban mielőbb segélyt gyűjteni iparkodjanak; sőt mindjárt a tanácsszinén is iv köröztetett az árvaik nagy inségének némi enyhítésére.

Varasd ből, mart. 6. F. hó 3kára mtlos gr. Erdődy János ur, valóságos főispánunk, mint eddigi kormányzó által kitűzve volt közgyűlésünk, mellyet saját elnökelete alatt a meghívó levelek szerint megtartani, 's abban több fontos tárgy fölvelele mellett, a többi között az adó kivétele, 's a legközelebb tartandó tisztújítás érdemében czélszerű intézkedéseket hozatni, ugyszinte az új törvények kihirdetése végett Zagrábban tartatni szokott tartományi közgyűlésre követekek választatni 's küldetni kívánt, — több magának fentartott okainál fogva, különösen pedig súlyos betegsége miatt is, bizonytalan időre elhalasztatni rendelé, minek kö-

* Nyitranban hol a népek legnagyobb része től, az illyen tulajmagyarkodás valóban nagyon helyén van, kivált minán in thesi sincs az egész dologban igazságunk, a miat már egyszer szerencsénk volt kifejteti. — Sz e r k

vetkeztében az elhalasztott közgyűlés helyett, az egyébkint is ugyanazon fenirt időre eső rendszerinti évnegyedes közgyűlés megtartott, mellyre mindkét pártból számosan jelentek meg; a horvátpárt azonban, melly néhány év óta a kebelbeli köznemeseket saját kormányzása alatt bírhatni szerencsés, 's azért ezek segítségével e megyebeli magyarpártot, melly többnyire földesurakból és tudósok vagyis literatusokból áll, száma nézve felülhaladni 's így indítványait is sikerrel kivinni újabb időben képes vala, most ezen közgyűlésre is számos köznemességek érkezvén meg, a többséget képezé, 's jelenleg ennek részéről tett indítványokból, mellyekre csak a magyarpárt részéről tettek némi ellennyilatkozatok, határozatok is keletkeztek; így elfogadva lón a többség által egy, ő Felsőséghez intézendő abeli felírás, mellyben a két utolsó ízben meg nem tartott közgyűlések elhalasztásáról az eddigi mélt. kormányzó utjon vadolván, ő Felsőségnek bejelentik, miszerint ezen közgyűlés alatt a számosan együtt volt Rendek a megye jelen helyzetében a legközelebbi közgyűlés tartását april. 3kára határozzák meg, 's erre a Rendek meghívására az első alispánt meg is hatalmazák. A második elfogadott indítvány vala, hogy a legujabban Zagrábban felállítandó horvát-slavon tanítószékre eső csak olly honfi egyének részére nyitassék, kik a horvát 's slavon nyelvet tökéletesen értvén, ezenfelül az ilir irodalomban is jártasak, 's a megye ezen kívánatáról az illető zagrabi academia főgazgatója annak útján értesítessék. E közgyűlés folyamában a volt országgyűlési követ is O. M., mint e megye főjegyzője, már lényeges részt vón, kit is a horvátgául, mint követésője eljárásávi teljes megelégedése zálogául és méltánylásául, a megyei terembe léptekor szünni alig tudó „viva! — zsvio!“-kal fogadá, és őt magasztaló horvát szónoklatokkal üdvözle; mire a volt követ is horvátul válaszolván, a többek között mondá, „hogy a mi csekélyet ő követségi hivatásánál fogva a magyar országgyűlésen horvát hazáját, nemzeteirt és jogaiért azt, ő hazafi kötelezettenél fogva is cselekedte, és erre e hon minden fia kötelezettenél van“ sat. E gyűlés harmadik napján azaz mart. 5én, mellyen végződött, latin kivonatban olvastatott ns Arvamegyének, inség- és éhséggel küzdő köznépe felségelésére, 's illetőleg felebaráti könyörületre, és részere teendő némi adakozásrai felszólító levele, mire a már kevesen együtt-voltak által 40 pft adatot öszve, 's a horvátpárt egyik előbb-kelje által megjegyeztetett, ha hogy ezen felszólító levél szláv nyelven volna szerkesztve, ugy ez bőkezübb adakozást szülné. — Ez alkalommal ezen újságlap 114ik számában ns Körösmegye közgyűlése leírásában foglat 's a horvát megyékben létező pártok balul festett szinezetere, és illetőleg leírására elég legyen ezuttal röviden annyit megjegyezni, miszerint a beküldönek saját pártja leírásából kitünik az elnemmondás, hogy önmaga a horvátpárt az, melly a magyar alkotmány további élvezési, 's az eddigi kapcsolat fentartási ürügye alatt, telleg elkülönzésre törekszik, midőn valja: hogy hason pártja a magyar Helytartócsal elválasztott külön horvát helytartócsal, és horvát udvari cancellariati osztály felállítását, és a horvát nyelvnek a latin helyett diplomatikai nyelvöl emelését kívinni ohajtja. 's így ezen szelleménél fogva méltán horvát-pártnak nevezetük; ellenben a magyar párt, mellyet bizonyos ellenségei minden értelem nélkül gonykép magyaromannak neveznek, az, melly miután jobbadán meg van arról győződve: hogy a sz. magyar korona alatt Magyarország a kapcsoló részekkel együtt csak egy önálló országot képezhetvén, annak törvényes alkotmánya, nemzetisége és diplomatikai nyelve is csak egy, és egyedül a magyar lehetvén, ebben tehát, mint egy koronás király hivi összpontosulni kívánnak, 's ennél fogva ezen pártbeliek méltán magyar horvátoknak nevezetnek, ennyit ezuttal; máskor többet.

PRÆPARANDIÁK. Pesten a praeparandiát vagyis elemi tanítás mód s z e r e t tanuló ifjak legelső féléves próbatétei, n. t. Nagy Péter igazgató ur elnökelete alatt, mult és folyó hónapban, nevezetesen febr. 27. 's mart. 5. 's Sán tartattak, belvárosi ráczutca elején Horváth-házban föllállított kir. módszertanodák teremében. A próbatétek tárgyai következők voltak, 27én: módszertan, olvasás, helyesírás, földleírás, számvetés; 5én: kikérdő-vallás, szertartásan, szentörténetek, magyarnyelvtan, szépirás; Sán: elméleti 's gyakorlati hangzásat. (Tanítók, rendesek: t. cz. Márkli Józ. 's Zimmermann Jakab urak; hangzásati, t. cz. Formágyi György ur.) — Mindegyik próbatétre, igazgató ur részéről, egyegy lelkes, megelégedést jelentő buzditó, 's a tanító urakat illetőleg, köszönetet nyilváníton szónoklat következett — tanításra szintgy mint tanulásra hathatós ösztönül szolgáló. Végre igazgató ur jelt adván, az egész intézeti ifjuság dicső Ferdinand királyunkra vonatkozó legszebb himnusz eléneklésevel fejezde be az ünnepélyt.

É r s e k u j v á r, mart. 2. Mult héten végeztek be a néptanítókat képző kir. intézet (Praeparandiák) első próbatétei, mellyek eredményeiről értesülni annál inkább érdekelhet minden honfi kebelt, mivel az országszerte föllállított illy kir. intézetek bizonyosan reménydus korszak tényezőül tekinthetők az alsóbb néposztály szellemi fejlesztésére nézve. Ezen első félévi próbatét tárgyai valának: 1) Általában a tanításmód tudománya, különösen pedig a számvetés elemei, 's a közönséges földleírás tanításmódja, előadva t. Horony Mihály prof. ur által. 2) A ker. kath. vallás és szertartások, ó szüvetségi biblia, magyar nyelv és szépirás tanításmódja, előadva t. Matics Imre prof. ur által. 3) A zenészet 's ének-lés elemei, előadva Körner András zenemester által. — A próbatétek általában tanúsíták, mikép az okszerű nevelési 's tanítási szakaan mind elméletileg, mind gyakorlatilag jártas tanító urak nem tévesztvén szem elől föladatukat, miszerint egyszerű, de józan elméjü és ügyes tapintatu népoktatókat képezendők, azon törekedtek leginkább, hogy tanítványaik

ne csak r
hanem g
gyermek
oldására
összemu
alni. Vé
kielégít
nagy ügy
megemlít
sége irán
„Isten tar
elzengede
tányosság
lelki jóté
méltóság
valamint a
töképző i
és évenki
fortinból
tetni. —

P e s
képtelenn
gedve a j
megyei re
folyamod
ható a me
nendésért
experime
csak nehe
lapítani. M
alkotmány
mi volt po
az átalaki
sőt lényeg
mentaris k
nem állhat
embernek
részeiben
ujat épít, e
Mi azt mo
sülés ar
ruan rász
letre vonat
az önkény
sz i g o r u
mentaris k
domine ge
n é l fogva
megyerend
az egész c
létezik. M
ben 's legl
juk, miké
hez a civil
lódik; hog
hogy a tő
szer-keze
érdem vá
incapacitá
sunk férfa
mulságból
közhivatal
szellemét
tiáskánál
fizessük ez
's a megy
tisztvisel
satiót statu
jou hijjáva
ki: hol? I
sine qua n
marad ebb
és minden
mint gerry
nsszal val
ize van, m
lesz, azon
magá hite
ez gyakorl
papiroson
kasztó nyá
talmas, ér
zetnek lát
szintgy m
azok, kiket
önvallomá
zatát olvas
szerezeten
hol, minde
nek önvala
feleljenek,
csak egy
tudni; ezt
botoztatás
szolgabírá
ugy megfelel
ha hogy a
megfelelme
melly válto
mányunk el
cikkiró ur
rendszer m

ne csak magokért bírják elméletileg az előadott ismereteket, hanem gyakorlatilag is leendő hivatásukban legegységűbb gyermekekhez is alkalmazva: mely feladatnak sikeres megoldására nézve mind a tanító urak, mind tanítványaik részéről összemunkáló buzgóságot és szorgalmat öröndékné tapasztalni. Végre a zenészi próbatétet illetőleg, mely szinte igen kielégítőleg ütött ki, 's mely a zenemesternek e szakban nagy ügyességét 's jártosságát tanúsítja, el nem mulaszthatjuk megemlíteni, mikép a tanulók atyáskodó fejedelmünk ő felsége iránti hálás érzelmeiktől vezéreltetve, a próbatétet az „Isten tartsd meg Ferdinandot!“ ismeretes ének szívreható elzengedeztetésével rekeszték be. — Ez alkalommal a méltányosság szent kötelességét véltük teljesíteni azon nagylelkű jótévedésnek köztudomásra juttatása által, miszerint méltóságos Palugyai Imre nyitrai püspök és kir. tanácsos ur, valamint a nagys. és főt. nyitrai káptalan az érsekújvári tanítóképző intézetben két szegényebb sorsu tanulónak fejenként és évenként (t. i. a tanulás két évi folyamán) száz váltóforintból álló segédpénzt kegyeskedett megajánlani és kifizetelni. — P. Cz.

Hírlapi szemle.

Pesti Hírlap (431d. sz.) Átalakulásunk I. Miután I. J. ur a honunkbeli megyei rendszert minden irtalom nélkül képtelennek és rossz műszerezetűnek nyilatkozta, megengedve a jobb organisatio létesíthetőségét nem ehhez, hanem a megyei rendszer ellenében tett parlamentararis kormányhoz folyamodik; mi magában ellenmondást rejt, mert ha javítható a megyei rendszer, meg kell javítani, minek megtörténesését, minden józan hazafi kívánni fogja, 's nem szükség experimentálás kedvéért egészen új, nemzeti viszonyainkkal csak nehezen egyeztethető átalakítást vulgo felforgatást alapítani. Itt azonban más a bökkenő; eddig mi nem éltünk alkotmányos életet, mi egészen új állítás, 's kérjük tehát mi volt politikai életünk? Az alkotmányos életnek — ugymond az átalakító vagy kiforgató ur — legfőbb biztosítéka 's alakja, sőt lényege a parlamentararis kormányban áll; továbbá parlamentararis kormányval a megyerendszer meg nem férhet, fén nem állhat, tehát el vele. Kérdem már most I. J. urat józan embernek tartja-e azon házi gazdát, ki különben minden részében ép, erős, kényelmes házat lebontatja földig, 's újat épít, azért, mert az ereszetlen becsurog? fiat applicatio. Mi azt mondjuk, hogy megyei rendszerünk, ha a tisztviselőség annak r. nde szerint kötelessége teljesítésére szigoruan rászorítottatik, 's hivatalos eljárásáról számadoló feleletre vonatik, polgári életünk teljes biztosítékkal bírand, mert az önkénynek uta szegve leand, csak el nem kell feledni a szigorú szóznak teljes értelmében vételét. I. J. ur parlamentararis kormányi terve felett elénelkelhetjük: multiplicasti domine gentem sed non laetitiam, 's vajjon helyzetünkben él fogva képzeli a felelős ministerium kivethetőségét? A megyerendszer eltörlésének második okál hossa föl, mert az egész civilisált világ pálczát tör felette mikép az nálunk létezik. Miután mi magunk is alig ismerjük teljes minőségében 's legbensőbb lényegében megyei rendszerünket, csodáljuk, mikép jutott terra incognitának e termékének ismeretéhez a civilisált világ, mely különben velünk nem igen bibelődik; hogy megyei rendszerünk nyavalygós, annak oka az, hogy a törvények nem teljesítettek, hogy a megyei rendszer-kezelőket a nepotismus, a bor és nem tudomány, nem érdem választja, rekeszszük csak ki a választók közül az incapacitásokat és vegyük be helyettük a képeseket 's állítsunk férfiakat a gátra, kik nem hirvágyból, nem malitiosus mulatságból 's hegykeségből, hanem ügyszeretettől járulnak közhivatalok viselésére, kik a törvény szentségét és ennek szellemét fölfogták, 's nem szaladgálnak, minden sententiáskánál vagy Kövyhez, vagy tapasztaltabb barátaikhoz, fizessük ezeket becsületesen és vége leand a visszaéléseknek, 's a megyei rendszer kivivandja azon előnyöket, melyek a tisztviselési ferdeségek által eltemetvék. I. J. ur a centralisatiót status-egység elve szerinti kormányának nevezi, 's vajjon híjjával vagyunk-e jelenleg ennek, 's ha ugyan, mutassa ki: hol? I. J. ur előtt a centralisatio a status boldogságának sine qua nonja, 's szerinte minden benne foglaltatik. „Nem marad ebből ki se mmi.“ Átalános gyógyszer mindenkor és minden népre nézve; I. J. ur a centralisatióval ép úgy van mint gyermekkorunkban Isten kegyelméből jó régen, az ananászszal valánk, elhitették velünk, hogy e gyümölcsnek azon íze van, melyet képzelnünk; így ő is azt hiszi, ha centralisatio lesz, azon kecsgetető eredményeket hozandja, melyekkel magát hitelteti. A (432. sz.) folytattatik az átalakulás, és ha ez gyakorlatilag olly könnyű műtét volna, mikép a türelmes papiroson látjuk, szinte örülné belé az ember lelke, ha tikkasztó nyári éj után fölébredvén, egész édes vérünk egy hatalmas, erős, eszélyes, ildomos, gazdag, művelt nagy nemzetnek látna magát, 's a mátrai matyók, vagy a havasi oláh szinty megérve lenne nemzetképviselőül föllépni, mikint azok, kiket I. J. ur a kormány élére szeretne magával együtt önvallomása szerint állítani. E cikkében a megye határozatát olvassuk, 's látjuk azon erőködést, mikép a megyei műszerezeten nem akar egy száraz szalát hagyni, mindent korhol, mindent ócsárol; képtelenségnek állítja, hogy a megyének önválasztotta tisztviselői a kitűzött nagy feladatnak megfelelőjenek, 's meg van győződve, hogy Guizot, Peel és Polk csak egy szolgabírói hivatalnak sem fogának megfelelni tudni; ezt örömet elhiszszük, ha a sz. bíróságot egyedül a botoztatás, vadászat 's kártyázás-ban helyeznek; de ismerünk szolgabírákat, kik hivatásukat fölfogva 's becsülve, ennek úgy megfelelnek, hogy jeles példányul szolgálva megmutatják, ha hogy a megyerendszer műszerezetének minden tagjai megfelelőenkednek, és erre szorítottának némmel változások hozzájárulásával, alkotmány szerintes kormányunk erős lábón állhatna. Mindenek előtt rosszalja tiszt. cikkirő ur, hogy a megye küld követeket, 's a képviselői rendszer mellett szavazva, kívánja, hogy a követválasztásra

nézve egyéni befolyás gyakoroltassék, ugy a mint a törvényhozásrai befolyás a tisztos Rákoson divatozott. Valóban igen szeretnők tudni, milly eredményt lát ezen kezelésből sarjadni, mi ugy a mint jelenleg állunk a legudvtelenebbet mernők jósolni, a kis pártokból nagyok és erősebbek lennének, 's legyőző argumentumok alkalmas ut a törvényhozók fejei körül járnának. A megyének nem kellene kötelező utasítást adni követeinek. Ugy látzik I. J. ur elfeledte, hogy mi keleti raj vagyunk, melynek holmi apró szenvedélyei vannak, különösen, hogy követeink nagy része, a nap és hold sógorának és a mennyi lútnak szeretné magát nézetni, 's inkább csak saját becses személye mint a közérdek fogna cselekvésre bírni, 's akkor a maroknyi szilárd jellemű, akara ú, tudomány 's a közjóért langoló hazafi követek csakhamar átkozott minoritásba fogának maradni; mert hiszi-e I. J. ur, hogy valamennyi követek nézeteit központosítani lehetne azáltal, hogy utasítás nélkül küldetik föl törvényhozásra; o ha még azt hiszi, akkor a kerületi ülések folyamára emlékeztetjük őt, ezek megvalljuk, legalább esekélyeségünkre nézve képesek valának minden magas képzelmekkel szárnyaltatni, 's a mindennapi prosaiságba sülyeszteni. Ne mondja senki, hogy az angol parlamentben sincs nagyobb rend, nagyobb méltóság, mert ez nem áll. Azon állítás, hogy több követőtől több véleményegységet várhatni, 's több kedélyt könnyebb ugyanazon irányra vezetni mint kevesebbet, magamagát czafolya meg. Az utasításokat megengedi I. J. ur ott, a hol nincs parlamentararis kormány, de mi szerencsére nem kívánjuk az ő kormányát 's velünk számosabban eveznek e hajóban. Gyöngeség támoúl azt hozni fel, hogy az utasítások készítésére csak kevesen folynak be. Uraim a kik ettől elmaradnak, magoknak tulajdonítsák, és ti mindig az intelligentiát emlegettétek, most egyszerre a számra akartok építeni, 's épen ez által a korteskedést veszitek ótalmatok alá, 's hogy rövidke legyünk, inkább számmal, mint indokkal, inkább anyagilag mint szellemileg győzőn. Haszontalan szövösztegetés majd Anglia, majd Franciaország, majd Északamerika törvényhozását földézetni, mert szinte mint galagonyába nem lehet narancsot oltani, ugy a magyar százados institutiókba nem lehet az északamerikai republicanismust szemezni. — Ugyane számban közöltetik „Böjti emlékedek“ czim alatt egy a külföldi gyarmatosítás ellen intézett értekezés, melyet előző volt az olvasónk egyszer izelni meg.

Erdélyi Híradó. (141. sz.) E cikk bevezetését, mely municipalis szerkezetünk hiányait a lassuságban találja, mit a sajtó éber örködése által elháríthatónak mond, igen ajánljuk nyakrafőre centralisált hazánkfiainak; igen épületes böjti predikatio gyanánt szolgálhat nekik azt tudni, mit hálálunk municipalis rendszerünknek, melyet morgadalmas fellázulásokban elannyira készek tönkre silányítani, holott ez nemzetiségünk 's jellemünkkel annyira egybeforrt, hogy eltörlése annyit tenne, mint nemzetiségünk új mintabai átídomítása. Kérjük tehát centralistáinkat, mi eszélyesb: épségben fenmaradni, 's a kipótólható hiányt kipótolni, vagy nemzetiségünket veszélyeztetni? Különbén a cikkirő gróf kijelölvén a határokat, melyek közt a hírlapi sajtónak a nemzet képződésére hatnia kell, a P. Hírlap azon határozott föllépését az alkotmány átalakítására nézve, mit egyszerű mind korányol, nem helyesli, 's meg kell vallanunk, magunk is azon véleményben vagyunk; czélszerűbbnek tartjuk, ha politikai lapok csak figyelmeztetni, vitatni 's nem új alkotmányokat tervezetni akarnak, mert a status gépébe nehezékül belekapaszkodni, a nélkül, hogy ennek minden titkos kerekének mozgását pontosan ismernők, csak haladás akadályaul szolgál.

KÜLFÖLDI IRODALOM.

V.

Chemische Briefe von Justus Liebig. Heidelberg, Akademische Verlagshandlung von C. J. Winter 1844.

8.

8 Huszonnegyedik levele tárgyaul (miután az előbbiben előad az általános elveket, melyeknek a földélesztés mestersége alapszik) választá: meggyőző védokokkal megmutatni, milly nagy rokonságban van a chemia a földélesztéssel, 's milly lehetlen ezen valamennyi mesterségek legfontosbikában a chemia elvei nélkül előhaladni, de csak közepszerűen is boldogulni.

Előadja levele kezdetén, milly befolyása van a kalinak minden művelhető növényre, millyen a silicatumoknak, mint-hogy ezek visszaadják a földnek mindazon ásványos részeket, melyek átalakulva, az aratás által tőle elvétettek. „Ezek — ugymond — néhol minden évben a földben kipótolandók, néhol pedig éveken át sem szükségesek.“ Például idézi hazánkat, hol vannak vidékek, melyek ember emlékezete óta mindig buzát és dohányt teremnek a nélkül, hogy ásványi anyagpótlékra szorulnának. Vannak földek, hol a buza által megkivánt kali két vagy három, sőt több év mulva fejtezik ki.

Kifejtetik továbbá az ugar oka 's haszna chemiai tekintetben. A föld termékenyítésére a föld közönséges műszerei művelésén kívül vannak még más eszközök is; ezek között első helyt foglal az égetett mész, melyet Angliában már századok óta alkalmaznak e végre, és pedig nagy mennyiségben; és ennél sikeresh szer nem is található. Hogy azonban kivánt eredménye legyen, ismét a vezytanhoz kell folyamodni, a föld minőségét ismerni tanulni. Ezután kifejti irónk a televény elméletét, az égetés hatályát és a márgávali trágyazást. Hogy mindezen eszközök hazánk nagy részében meg nem szükségesek, hála istennek! Vannak azonban mégis olly vidékek, hol a józan kísérlet az okos gazdát talán bőven jutalmozná. Tölünk elégelek a figyelmeztetést.

Huszonnötödik levelében a trágya természetének taglalását, hatására, becsére 's különfeleségére nézve, tuzte ki emlékedése tárgyaul; 's miután ezt a legtermészetszerűbb

világossággal előadta, megmutatja utolsó levelében: honnét veszik a növények az elemökre és növekedésökre szükséges szén- és fojlószeszt; olly erők 's rétekek, melyek egyedül asvány-anyagokkal tápláltatnak, szemléletéből kideríti, hogy az idezett anyagok a mindennap beszívott légkörből vetetvék; innét aztán magyarázza azon viszonyokat és vonatkozatokat, melyek a föld alkátrészei 's a mondott anyagok között léteznek; megmutatja, mennyire szükséges a szensav és az ammoniacum a trágyában, és a műszerezetlen testeknek milly hatásuk van a vérenek képzésére. Végre a földészet kitelhető emoeset egyedül a rea alkalmazható testek ismeretére 's taglalására alapítja; felhoz több trágyázási modorokat és anyagokat.

Levelét e szavakkal, melyek minden gazdának szólnak, rekeszti be: „Ezen vizsgálatok korunk szükségei közé tartoznak; mi valamennyi tartományok chemicusainak egyesült szorgalma által keves év alatt ezen feladatok megfajtése elé nehetünk, és felvilágosult földeszek segedelmével észszeru aljjában rendíthetlen mezoi gazdasági rendszert várhatunk, minden országok- és földnekre nézve.“

Mi, hogy hazánkban minielebb teljesüljön, hazafiai szívvel kívánom; valamint azt is, hogy Liebig nek e munkájában adott elvei szerint a magyar olvasó közönség minél jobb gazda-kalauzt olvashasson.

KÜLFÖLD.

FRANCZIAORSZÁG. (A cabinetkérdés a páirkamarában)

Márt. 7én az elnök minlenek előtt tudtul adja a kamarának, hogy Colbert és Boissy urakat cabinetjébe hivatván meg, ok ottan a tegnapi esemény iránt kielégítő nyilatkozatokat tettek egymásnak, miáltal a dolog már el van intézve. Azután felszólítja a tagokat, maradjanak böles tartozkodás korlátai közt. „Az illedelem szabályait szorosan szükség megtartani a kamarában, hol olly számos férfiak ülnek, kik érdemeik 's dícsőségek mellett még az előhaladott életkor tapasztalásait is bírják.“ — Boissy ur folytatja tegnap félbeshakasztott beszédét. A cabinet belpolitikájára nézve nem tud egytérteni a belügyek ministerével Franciaország jólléte 's hatalmának magasztalásában. „Ha a jölet a kiadások nagyságából áll, mond, ugy Franciaország virágzó állapotban van. De ez nem jölet; Franciaország többet ad ki, mint mennyit bevesz; fuggó adóssága 760 millió, 's így 1830 óta 500 millióval szaporodott. Mi a külállapotot illeti, Franciaország négy év óta mély örvennyel van elválasztva a hajdani Franciaországtól, a köztársaság-, a császárság- és restauratiótól. Nem vagyok legitimista, de igenis francia vagyok, 's így ki kell mondanom, hogy a restauratiónak szép oldalai voltak: Spanyolországban habort viselt és Algériát elfoglalta, Anglia dacára.“ Szólok a tengerügyministernek fénytelenységét, a pairség iránti közönyösségét, végre a restauratio elleni háladatlaniságát veti szemébe, 's dicséri Salvandy urat, hogy annak idejében a „megbékézés“ mellett nem szavazott 's utóbbi évben a ministeriumtól elvált. — Mackau tengerügyminister: Boissy ur személyes állásomra czélzást tön, melyet nem fogtam egészen fel. Miután pedig életemben semmi sincs, mit szememre vetni lehetne, 's miután a kamara előtt gyanuskint állni nem akarok, felszólítom a szónokot, szőljon határozottan. Boissy ur: Először is a felfegyverzés kérdését írtetem, azután sajnálkozásomat fejeztem ki, hogy minister ur a korona tanácsában a pairséget, melynek tagja, jobban nem védelmezi. Miért nem tartatik meg a tanácsban az egyensuly a két kamara közt? miért van ott kisebbségben a pairség? Ez annyit tesz, mint a pairséget, a koronának tanácsot adni, képesnek nem tartani. Végre azt mondtam a minister urról, hogy ama jöletemnyekre nem emlékszik, melyeket a restauratio alatt élvezett. — Mackau: Mi azon vádat illeti, hogy a francia tengerészet által a restauratio alatt szerzett dicsőséget még jobban fel nem magasztaltam, nem szükség ismételnem azt, mit már annyiszor mondtok, hogy t. i. tengerészeink Franciaországhoz méltóknak mutatkoztak. — Murat a cabinet politikáját helybenhagyja 's teljes egyetértését nyilvánítja. — Debouchage vicomte az adósság átalakításának kérdését hozza szönyegre. A ministeriumban nem lát elegendő erélyt ez igen lényeges pontban. Továbbá, hibául tulajdonítja Guizot urnak, hogy Anglia által a Banda-Orientalban a francia kereskedés elnyomatik; előhossa a Buenos-Ayresben francziákon elkövetett gyilkosságokat 's kérdi a külügyek ministerét, igaz-e, hogy Anglia egyedül akar a la Platai ügyekben (t. i. a Buenos-Ayres és Montevideo közti háboruban) közbenjárni? — Guizot a loghatarozottabban nyilatkozatja alaptalannak a hírlapok által e közbenjárásról terjesztett hírt. „Franciaország tudni fogja befolyását fentartani. Anglia nem fog egyedül közbenjárni. Ez ügyet közösen intézendik el: Franciaország, Anglia és Brazília.“ — Beugnot és Barthelomy a statutanácsnak Bonald bibornok pástori levele iránt hozott határozata ellen keltek ki. Az ő véleményök szerint a francia egyház szabadairól szóló 1682i 'declaration' csak hittani véleményt tartalmaz, melyet el vagy el nem fogadni szabad; a concordatumhoz pedig a császár által toldott czikkeket szókokok a szokás által érvénytelenítettek tartják, melyek kulonben is catholicusokat csak ugy köteleznének, ha a pápa által meg erősítettek volna. — E tanokat Martin du Nord pésztor és Portalis gr. czafolgatták, mire a vitalkozás befjezetett. — A szavazás eredményét (111: 41.) már közöltük.

A követkamarában márt. 8. a polgári nyugalmazások iránti törvényjavaslat tárgyalása bevezetvén, az egész szavazás alá vétetett. M-llette 32 fejér, ellene pedig 157 golyó volt. E szerint félre volna ugyan vetve; de hogy a szavazás érvényes legyen, 230 tag részvete szükséges. Az elmaradt követek többnyire conservatvek voltak; az ellenzék azt mondta, hogy szándékosan tévők. Ledru-Rollin törv. javaslatot terjesztett elő, a választási census eltörlését és a követek napi díjaztatását tervezőt.

